

Deres ref: 20/3477

Oslo, 24. mars 2022

HØRINGSUTTALELSE FRA RETTSPOLITISK FORENING – ADGANG TIL Å AVHOLDE FJERNMØTER OG Å TA LYD- OG BILDEOPPTAK AV MUNTlige FORKLARINGER I UTLENDINGSNEMNDA M.M.

1. Innledning

Rettspolitisk forening (Rpf) er en uavhengig forening bestående av jurister, studenter i juridiske fag og andre interesserte. Rettspolitisk forening arbeider blant annet for å forsvare rettsstatlige verdier og for å bedre den rettslige situasjonen til sosialt vanskeligstilte grupper.

Overordnet er foreninga stort sett positiv til endringene som fremgår av høringsnotatet, herunder særlig lyd- og bildeopptak i UNE ettersom dette vil gi økt notoritet i utlendingsaker. Vi ønsker likevel å knytte noen merknader til de enkelte endringsforslagene.

2. Merknader til punkt 2.3 / Adgangen til å avholde fjernmøter bør være samtykkebasert

Innføringen av en permanent hjemmel til å avholde fjernmøter i UNE kan ha gode grunner for seg ettersom økt fleksibilitet kan komme klageren til gode. Det fremstår imidlertid som uklart hva som ligger i vurderingen av når slike fjernmøter skal avholdes. Departementet fremhever at klagers rettssikkerhet skal stå i sentrum ved vurderingen av om det skal gis adgang til å avholde nemndsmøte digitalt, og at slike fjernmøter kun skal være aktuelt dersom det er ”hensiktsmessig” og ”ubetenkelig” av hensyn til klageren.

For å sørge for at prosessen blir god er det viktig at klageren har tillitt til systemet. Ved å gjennomføre nemndsmøtet digitalt øker risikoen for at tekniske problemer vanskeliggjør kommunikasjonen og fører til en dårlig flyt under nemndsmøtet. Denne risikoen kan i seg selv utgjøre et usikkerhetsmoment til skade for klager, og dersom tekniske problemer skulle inntre vil det kunne redusere klagers rettssikkerhet. Videre kan digitale møter føre til at nyanser i språk og kroppsspråk forsvinner. Slike nyanser kan for eksempel være av stor betydning ved vurderingen av en klagers troverdighet. At klageren har anledning til å alltid delta fysisk i møter vil derfor styrke opplysningen av den enkelte sak. Sett hen til styrkeforholdet mellom partene,

og klagers allerede sårbare situasjon er det desto viktigere at klager opplever at hens behov ivaretas ved gjennomføringen av nemndmøter, det motsatte kan føre til at klager mister tillitt til både prosessen og systemet i seg selv.

En fornuftig løsning vil være å gjøre adgangen til å avholde nemndsmøte som fjernmøte avhengig av klagers samtykke. Enhver klager som skal få sin sak behandlet av UNE i nemndmøte er i en sårbar situasjon, i tillegg er det særlig viktig å ha respekt for at styrkeforholdet mellom partene allerede er skjevt ettersom klagers motpart til enhver tid er staten. Disse rettssikkerhetshensynene støtter opp under en samtykkebasert løsning.

3. Merknader til punkt 4.4 / Adgangen til å foreta lyd- og bildeopptak under nemndsmøter bør være samtykkebasert

Innføringen av en hjemmel som gir adgang til å ta lyd- og bildeopptak under nemndsmøter vil bidra til økt notoritet og dokumentasjon av bevis i utlendingssaker, og vil styrke utlendingers rettssikkerhet. I tillegg vil opptak av nemndsmøter gi et godt grunnlag for forskning på saksbehandling av utlendingssaker, som vil kunne gi innsikt i hvordan prosessen kan bli best mulig fremtiden. Vi stiller oss derfor svært positive til en slik hjemmel. Det må imidlertid understrekes at det er viktig at hjemmelen faktisk blir benyttet, ettersom det etter innføringen av tilsvarende hjemmel i domstolene ikke har blitt anvendt lyd- og bildeopptak i like stor grad som ønskelig på bakgrunn av mangel på tekniske hjelpemidler. Tilsvarende unntak er foreslått i foreliggende høringsnotat.

Departementet foreslår et ytterligere unntak fra hovedregelen om lyd- og bildeopptak når det foreligger "særlige grunner". Ved vurderingen av om det foreligger slike særlige grunner trekkes det som eksempel frem at klager motsetter seg at slikt opptak skal foretas. De videre eksemplene som er ment å illustrere når og hvorfor slik motsettelse bør anses for å være særlige grunner er gode. De samme argumentene gjør seg imidlertid gjeldende på generelt grunnlag til støtte for en generell samtykkebasert ordning.

Lagring av sensitive opplysninger kan for mange oppleves inngripende og det er derfor gjennomgående viktig at hensynet til klager gis utslagsgivende vekt i vurderingen, både for å ivareta klagers rettsikkerhet og tillit til forvaltningen. For å sikre at unntaksbestemmelsen ikke blir gitt et for snevert anvendelsesområde, herunder at klagers motsettelse ikke alene blir ansett for å være slike "særlige grunner" som foreslått, bør bestemmelsen endres i sin helhet slik at det gis adgang til lyd- og bildeopptak under nemndsmøter *forutsatt* at klager har gitt sitt samtykke til slikt opptak.

4. Merknader til punkt 5.3.1 / Oppnevning av nemndmedlemmer

Departementet foreslår å endre betegnelsen på de organisasjonene som kan oppnevnes som forslagsstillere av fremtidige nemndmedlemmer fra "humanitære organisasjoner" til "frivillige organisasjoner". Begrunnelsen for den foreslåtte betegnelsen er at den på en bedre måte gjenspeiler mangfoldet blant organisasjonene som blir spurt om å være forslagsstillere. I

denne sammenheng ønsker vi å påpeke at heller ikke denne betegnelsen er helt treffende ettersom flere av forslagsstillerne ikke utelukkende er drevet av frivillighet. Her kan blant annet NOAS (Norsk organisasjon for asylsøkere) trekkes frem som eksempel. På bakgrunn av dette foreslås betegnelsen ”ideell organisasjon” fremfor ”frivillig organisasjon”.

Eventuelle spørsmål kan rettes til styret i foreninga på e-post styret2@rpf.no.

Med vennlig hilsen
Rettspolitisk forening

ved
Elisa Bogaard Vangen
Jonathan Leifsson de Lange